

BUITEN

1^E JAARGANG N^O. 13.

ZATERDAG 10 AUGUSTUS 1907.

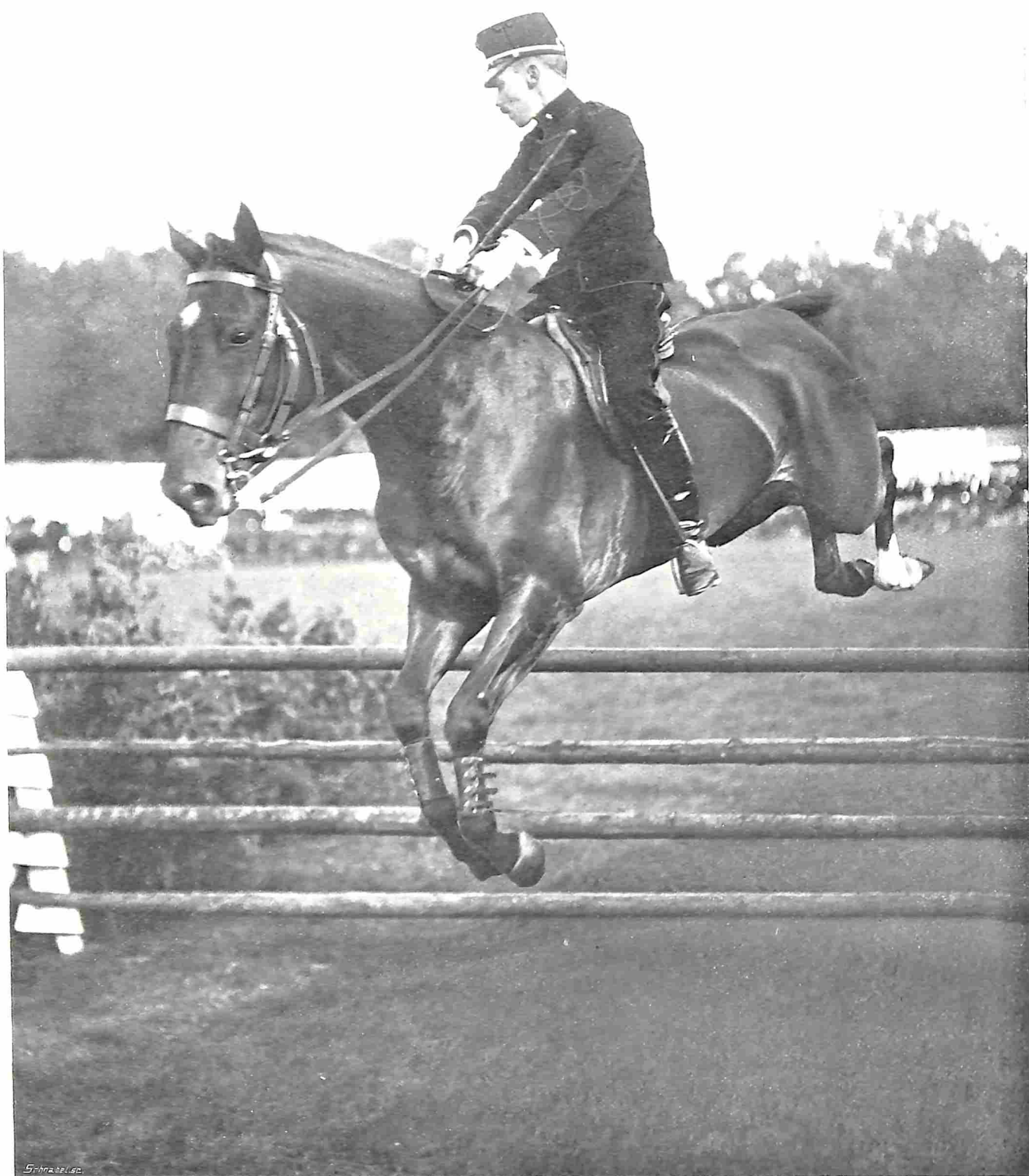

Foto Aug. F. W. Voigt

LUITT. HUZ. LABOUCHÈRE.

REDACTIE:

HENRI VAN BOOVEN, te Hilversum, met medewerking van JHR. JAN FEITH en WILLEM MULIER.

MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: W. BAX JR., WOUTER COOL, H. J. DAMMERMAN JR., J. W. HANRATH, PROF. K. SLUYTERMAN, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, J. H. DE VEER, P. WESTBROEK.

BLOEMEN- EN MOESTUIN: (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters). A. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, K. SCHUTTEVAER, E. TH. WITTE.

FOKKEN EN KWEKEN: (Paarden, runderen, vee, honden, pluimvee en ander gevogelte, vissen, bijen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, J. KOOIJMAN, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN.

FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, F. F. BRUYNING JR., MARIE BIJL, WOUTER COOL, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. A. M. GARJEANNE, R. TEPE.

HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ, G. OOSTERBAAN.

LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., V. R. Y. CROESEN, S. R. VON FRANCK, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN, A. J. VAN SCHERMBECK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.

LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJL-VAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, HENRI M. DEKKING, DREVE'S UITTERDIJK, DR. A. J. M. GARJEANNE, E. HEIMANS, J. HORA ADEMA, DR. EDW. B. KOSTER, LODE BAEKELMANS, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, P. TEUNISSEN, J. REDDINGUS, F. DE SINCLAIR.

METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND.

SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawontennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toeristische reizen, zeilen, zwemmen, vissen, watertochten; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden) H. F. ADAMS, LUIT. H. BIERMAN, J. COUCKE, PROF. P. H. DAMSTÉ, W. H. R. VAN MANEN, W. WESTRA.

INHOUD:

De sterrenhemel in Augustus, door A. A. Nijland	blz. 146
Rikki-Tikki-Tavi (wordt vervolgd)	147
Het Haagsche Bosch (wordt vervolgd)	148
Bloeiende linden, door J. H. de Veer	151
Concours Hippique te Zingst, door A. W. H., geïllustreerd	blz. 145 en 151
Padden en kikvorschen tegenover karpers, door P. Franssen Jr.	blz. 154
Varia	154
Een rijk bloeiende Liane, door A. J.	154
Crambe Cordifolia, door E. Th. W., geïllustreerd	156

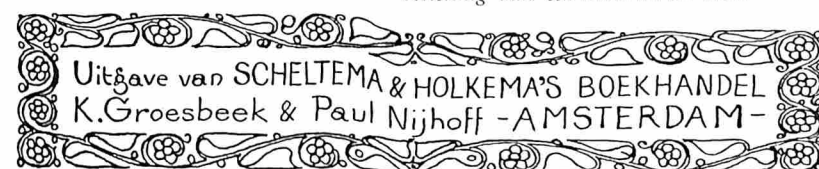
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.

Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuijme vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.

Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.

De Uitgevers verzoeken betrefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

DE STERRENHEMEL IN AUGUSTUS.

DE stand der sterrenbeelden, te 10 uur ongeveer, blijkt uit het volgende overzicht:

Zenith: Cepheus, Lier, Zwaan;
Noorden: Kleine Beer, Giraffe, Lynx, Wagenman;
Noordoosten: Cassiopeia, Perseus;
Oosten: Andromeda, Driehoek, Hagedis, Pegasus, Ram, Visschen;
Zuidoosten: Waterman;
Zuiden: Arend, Dolfijn, kleine Paard, Pijl, Schild van Sobieski, Schutter, Steenbok, Vos;
Zuidwesten: Ophiuchus;
Westen: Boötes, Hercules, Hoofdhaar van Berenice, Jacht-honden, Kroon, Slang, Weegschaal;
Noordwesten: Grote Beer, Draak.

De Melkweg zal ook in Augustus ieders aandacht blijven trekken. De schitterende boog loopt van N.O. naar Z.Z.W. en bereikt in het Z.O. een hoogte van bijna 80° boven den horizon.

In zeer heldere maanvrije nachten en bij afwezigheid van vreemd licht zal men tegen het einde der maand al eens kunnen uitzien naar het *Oppositielicht*, een zeer zwak schijnsel, dat altijd

diametraal tegenover de zon in de ekliptika staat, en deze maan te middernacht in het sterrenbeeld Waterman te vinden is. Een andermaal hierover meer.

Mercurius bereikt den 12^{en} zijn grootste Westelijke elongatie (zie No. 10 van dit tijdschrift), ten bedrage van 19°. De planeet is dus een uur vóór zonsopkomst misschien als morgenster zichtbaar, maar vóór tamelijk ongunstige omstandigheden. Wellicht kan zij den 10^{en} Augustus in de morgenschemering door hare nabijheid tot *Jupiter* gevonden worden: de twee planeten zijn dien dag slechts 2°, d.i. omtrent vier maansmiddelen lijnen van elkaar verwijderd en kunnen zich dus samen in het veld van den binocle vertoonen.

Venus is niet voor waarneming geschikt.

Mars is vóór middernacht nog als een roode ster laag aan den Zuiderhemel waarneembaar. Zijn afstand tot de aarde vergroot zich nu vrij snel, en de planeet wordt merkbaar zwakker. Den 8^{en} Augustus houdt de „teruggaande“ d.i. O.—W. gerichte beweging der planeet op: Mars is een oogenblik „stationair“ en begint vervolgens zijn tocht, tusschen de sterren door, naar het Oosten, welke „rechtlopende“ beweging de planeet bijna twee jaar lang zal volhouden.

Jupiter is misschien in de heldere morgenschemering zichtbaar.

Saturnus, langzaam teruglopende in het sterrenbeeld der Visschen, is in het eind der maand al bijna den ganschen nacht zichtbaar. Daar dit sterrenbeeld arm aan heldere sterren is zal men te 10 uur de planeet gemakkelijk aan den Oosthorizon kunnen ontdekken. De ring is weder zichtbaar geworden. Den 26^{en} Juli werd Saturnus op de sterrewacht te Utrecht nog zonder ring gezien: twee dagen was het hopeloos bewolkt, maar den 20^{en} Juli werd de ring waargenomen als een zeer smal lichtlijntje ter weerszijden van den Saturnusbol. De ring zal in de eerste dagen van Oktober weer voor drie maanden verdwijnen.

Aan bezitters van een hemelplein of een sterrenatlas kunnen wij ten sterkste aanraden, deze maand bij gunstige omstandigheden te letten op de sterren β en γ van Perseus, eerstgenoemde meer algemeen onder den Arabischen naam *Algol* bekend. Gewoonlijk is deze ster zeer veel helderder dan zijn buurman Perseus: den 20^{en} Augustus echter, omstreeks middernacht, en den 23^{en} te 9 uur zal *Algol's* glans eenige uren lang tanen, en zelfs een korte poos tot de helderheid van γ Perseus verminderen.

De vallende sterren vormen het voornaamste verschijnsel van de maand. Terwijl in gewone omstandigheden niet meer dan 4 of 5 vallende sterren per uur worden waargenomen, kan de aantal omstreeks 10 Augustus tot 100 en meer per uur stijgen. Een vallende ster, ook *meteoor* genoemd, is een lichaampje, misschien zoo groot als een ei, misschien niet grooter dan een erwte, dat, met een snelheid van eenige tientallen kilometers per seconde onzen dampkring binnendringende, daarin zoo grootte wrijving ondervindt, dat het verhit wordt tot de temperatuur van witgloeihitte.

Hoe is men tot deze wetenschap gekomen? Gelijktijdige waarneming van twee waarnemingsplaatsen uit leidde tot de kennis van de hoogte, waarop een vallende ster boven den grond wordt gezien, en, in verband met den in seconden geschaten afstand van het verschijnsel, tot de kennis van de snelheid. Uit de hoogte 80—120 K.M., volgt, dat het verschijnsel in onzen dampkring plaats heeft: uit de snelheid (30—50 K.M. per seconde, d.i. eenige tientallen malen de grootste snelheid, die zwaar geschut aan projectielen mededeelt) volgt, dat men in vallende sterren geen dingen van deze aarde te zien heeft: het zijn „kosmische“ lichaampjes, die in onze aardatmosfeer door gloeiing zichtbaar worden. Eindelijk leert een eenvoudige vermenigvuldiging met het aantal meteoren dat één waarnemer per uur ziet, dat de zon vele miljoenen, ja misschien miljarden meteoren ontmoet in haar dampkring tot gloeihitte brengt. Ofschoon elk dier lichaampjes zijn eigen — meestal elliptische — baan om de zon beschrijft, zoo is toch de beweging van het geheele complex van de biljoenen meteoren die het zonnestelsel bevolken, niet geheel ongeordend. Veelal vormen zij zwermen, welke zwaartpunt zich in een baan om de zon beweegt. Men kan zich voorstellen, hoe de zwerm zich langzamerhand langs zijn eigen baan verspreidt: zoodat aan het eind van zulk een „disgregatieproces“ de baan gelijkmatig met meteoren is bezet, die elkaar dan alhoewel om de zon naloopen. Als eenige tientallen leden van een meteor-zwerm kort na elkander, in onderling evenwijdige banen, binnen den horizon van een waarnemer binnendringen, dan schijnen deze banen, volgens de regelen der perspectief, dien waarnemer toe, uit één punt te komen. Dit punt, in de perspectief vluchtpunt genoemd, heet in de meteorleer *straalpunt* of *radiant*. Jaarlijks ontmoet de aarde op hetzelfde punt harer baan, op denzelfden datum, vele leden van denzelfden gedisgregateden meteor-zwerm, die dus steeds weer uit denzelfden radiant schijnen te komen. De talrijke, in de eerste helft van Augustus verschijnende meteoren hebben een straalpunt in Perseus (to N. van de ster γ), en heeten daarom *Perseiden*. Zoo heeten de vallende sterren van omstreeks 20 April Lyriden, naar hun straalpunt in de Lier; die van half November Leoniden, naar hun radiant in den Leeuw.

Het straalpunt geeft, verbonden met het oog des waarnemers de richting aan, volgens welke de meteoren zich in de ruimte opzichten van de aarde bewegen op het oogenblik, dat zij de aarde treffen. Kent men behalve deze richting ook nog de waarschijn-

heid der beweging — boven op 30 à 50 K.M. per secunde begroot —, dan leert de Wiskunde uit deze gegevens de baan afleiden, die de meteorzwerm in het zonnestelsel om de zon beschrijft. Het staat van minstens vier belangrijke meteorzwermen vast, dat hun aldus berekende baan merkwaardigerwijze tot in bijzonderheden overeenkomt met de baan van bekende kometen. En deze overtuiging geleid, dat de biljoenen meteoren, die het zonnestelsel bevolken als de afval van kometen beschouwd moeten worden.

Zoo zijn de Perseiden afkomstig van een heldere komeet, die in 1862 is verschenen.

A. A. N.

Verbetering van een storende drukfout in No. 10 (blz. 111, regel 2): V₁AZ moet V₁AZ zijn.

RIKKI-TIKKI-TAVI.*)

Vrij naar het Engelsch door L. H.

DIT is de geschiedenis van den grooten krijg, die Rikki-tikki-tavi geheel alleen voerde in de badkamer van een bungalow in het kantonement Segowlee. Darzee, de weervogel, hielp hem daarbij en ook Chuchundra, de muskusrat, die nooit het midden van den vloer bereikt, maar steeds langs den muur rondloopt, stond hem met zijn raad ter zijde, maar toch, Rikki-tikki was degen die vocht.

Hij was een mongoose,*) ietwat gelijkende op een kleine rat, wat zijn huid en staart betrof, maar zijn kop en zijne manieren waren precies als van een wezel.

Zijne oogen en het puntje van zijn beweeglijk neusje waren rood; hij kon zichzelf krabben met welken poot en wáár hij verkoos; hij kon de haren van zijn staartje opzetten, tot het er uitzag als een lampenveger en zijn krijskreet als hij door het hooge gras trippelde, was: Rikk-tikk-tikki-tikki-tchk!

Eens op een dag spoelde een watervloed hem uit het hol, waarin hij met zijn vader en zijne moeder woonde en sleepte hem, al stuwende en klaterende mede, totdat hij in eene sloot aan den kant van den weg terecht kwam. Daar vond hij een bosje gras, dat op het water dreef en hieraan greep hij zich vast totdat hij zijne bezinning verloor. Toen hij weer bijkwam, lag hij in de warme zon op een tuinpad, geheel beslijkt, en een kleine jongen zei: „Hier ligt een doode mongoose. Laten we hem gaan begraven.” „Neen,” zeide zijne moeder, „laten we hem liever mee naar binnen nemen en laten drogen. Misschien is hij nog niet heelemaal dood.”

Zij namen hem mee naar huis, en een groote man nam hem tusschen vinger en duim en zei, dat hij niet dood was, maar half gestikt; nu legden ze hem in watten en warmden hem bij een vuurtje; en toen opende hij zijne oogjes en nieste. „Kijk eens aan,” zei de groote man (het was een Engelschman en pas in de bungalow komen wonen), „maak hem niet bang, we zullen eens zien wat hij gaat doen.”

Nu is het al heel moeilijk om een mongoose vrees aan te jagen, omdat hij van top tot teen geheel en al nieuwsgierigheid is. Het motto van zijn geslacht is: „Kijk rond en onderzoek alles” en hij was een echte mongoose. Hij keek naar de watten, kwam tot de konklusie dat het geen eetbaar goedje was, liep de tafel rond, ging opzitten en maakte zijne haren in orde, krabde zich eens en sprong toen op den schouder van het jongetje. „Wees maar niet bang, Teddy,” zeide zijn vader. „Dit is zijn manier om vrienden met je te worden.” „O! hij kriebelt mij onder mijn kin,” zei Teddy.

Rikki-tikki keek eens naar beneden tusschen Teddy's kraag en hals, snuffelde aan zijn oor en klom toen naar beneden totdat hij op den grond zat, waar hij zijn neusje ging wrijven.

„Mijn lieve hemel,” zei Teddy's moeder, „moet dat een wild beest verbeelden? Of zou hij zoo mak zijn, omdat wij goed voor hem geweest zijn?”

„Zoo zijn alle mongooses,” zei haar man, „als Teddy hem maar niet bij den staart oppakt of in een kooitje opsluit, zal hij wel uit en in het huis blijven lopen. Laten we hem wat te eten geven.”

Zij gaven hem een stukje rauw vleesch. Hiervan hield Rikki-tikki nu bijzonder veel, en toen het op was, ging hij in de waranda zitten in den zonneschijn en knapte zijn huidje op, totdat het tot aan den wortel toe droog was. Toen voelde hij zich lekker.

„Hier in dit huis zijn meer dingen te bekijken dan mijne geheele familie in haar geheele leven gezien heeft,” zei hij. „Ik blijf hier bepaald en ga alles onderzoeken.”

Dien geheelen dag zwierf hij door het huis. Hij verdrong bijna in de badkuip, stak zijn neus in den inktkoker en brandde het puntje ervan aan een sigaar, want hij was op den schoot van den grooten man geklommen om te zien hoe het ging als iemand schreef. Toen de avond viel, ging hij naar Teddy's kamer om te kijken hoe lampen worden aangestoken en toen Teddy naar bed ging, klom Rikki-tikki daar ook op; maar hij was een onrustig kameraadje, want hij moest op ieder nachtelijk geluid letten en onderzoeken waar het vandaan kwam.

Ten laatste kwamen Teddy's vader en moeder boven om naar

hun jongen te kijken en toen zat Rikki-tikki wakker op het kussen. „Daar houd ik nu eigenlijk niet van,” zei Teddy's moeder; „hij kon het kind wel eens bijten.” „Dat zal hij niet doen,” zeide de vader, „Teddy is veiliger met dat beestje bij zich dan wanneer een bloedhond de wacht bij hem hield. Als er nu een slang in de kamer kwam—”

Maar Teddy's moeder wilde aan zoo iets akeligs niet denken.

Den volgenden morgen vroeg kwam Rikki-tikki beneden om te ontbijten op Teddy's schouder en hij kreeg banaan en gekookt ei en hij zat bij beurten op ieders schoot; want iedere welopgevoede mongoose hoopt eenmaal een huis-dier te worden en kamers te hebben waar hij uit en in kan lopen en Rikki-tikki's moeder, die in het huis van een generaal gewoond had in Segowlee, had Rikki-tikki geleerd, wat hij doen moest als het mocht gebeuren, dat hij met blanke menschen in aanraking kwam.

Nu ging Rikki-tikki naar den tuin om te kijken wat dáár te zien was. Het was een grooten tuin, voor een deel verwilderd, met struiken rozen van de soort „Maréchal Niël,” zoo groot als prieeltjes; limoenen- en oranje-boomen, groepen bamboes en bosjes hoog gras. Rikki-tikki likte zijn lippen af. „Dat is een prachtig jachtterrein,” zei hij en zijn staart ging recht op staan bij dit denkbeeld; hij trippelde door den tuin en snuffelde hier en daar, totdat hij treurige klanken hoorde in een doornstruik.

Hier woonden Darzee de weervogel en zijn wijfje. Zij hadden een prachtig nestje gemaakt door twee groote bladeren bij elkaar te trekken en de randen met vezels aan elkander te naaien en ze hadden de holte gevuld met katoen en donzige pluusjes. Het nest zwaaide heen en weer toen zij op den rand kwamen zitten schreien.

„Wat scheelt er aan?” vroeg Rikki-tikki.

„Wij zijn heel ongelukkig,” zei Darzee. „Een van onze kleintjes is gisteren uit het nest gevallen en Nag heeft het opgegeten.”

„Hm!” zei Rikki-tikki, „dat is erg naar,” maar ik ben hier vreemd. Wie is Nag?”

Darzee en zijn vrouwtje doken weer in het nest zonder te antwoorden, want uit het dichte gras onder bij den struik kwam een zacht gesis, zoo'n vreeselijk, koud geluid, dat het Rikki-tikki zuiver twee voet omhoog deed springen. Toen kwam duim voor duim uit het gras de kop te voorschijn van Nag, den grooten zwarten cobra*), hij was wel vijf voet lang van het puntje van zijn tong tot zijn staart.

Toen hij een derde van zijn lichaam had opgeheven, stond hij te balanceeren als een paardenbloem in den wind en hij keek naar Rikki-tikki met zijne gemeene slangenogen, die nooit van uitdrukking veranderen, wat er ook in zijn kop mocht omgaan.

„Wie Nag is?” zeide hij, „ik ben Nag. De groote God Brahma zette zijn teeken op ons geheele geslacht, toen de eerste Cobra zijn halsspier uitzette om Brahma te beschermen voor de zon, toen hij sliep. Zie, en vrees!”

Hij zette zijn halsspier meer uit dan ooit en Rikki-tikki zag den bril, welk teken veel gelijkt op een oog van een haak-en-oog-sluiting. Hij was een oogenblik bang, maar een mongoose blijft dit nooit lang, en ofschoon Rikki-tikki nog nooit een levenden cobra gezien had, zijne moeder had hem genoeg doode te eten gegeven, en hij wist ook, dat de eenige bezigheid in het leven van een volwassen mongoose bestaat in het doden en verslinden van slangen. Nag wist dit ook wel en uit de diepte van zijn koud hart was hij bevreesd.

„Kom, kom,” zei Rikki-tikki en zijn staart begon weder over-eind te komen, „geteekend of niet geteekend, meen jij dat het geoorloofd is, jonge vogels, die uit het nest vallen, op te eten?”

Nag had hierover zijn eigen meening en lette op de minste beweging in het gras achter Rikki-tikki. Hij wist, dat een mongoose in den tuin vroeg of laat den dood voorspeld van hem en zijne familie; maar op 't oogenblik moest hij Rikki weg hebben. Daarom trok hij zijn kop wat in en hield hem op zijde.

„Laten we een beetje praten,” zei hij. „Jij eet eieren. Waarom zou ik geen vogels mogen eten?”

„Achter je! Kijk achter je!” zong Darzee.

In plaats van tijd te verspillen met achterom te kijken, sprong Rikki-tikki zoo hoog hij kon van den grond en vlak onder hem door schoof de kop van Nagaina, Nags' booze vrouw. Zij was naar hem toegekropen om hem te doden en hij hoorde haar woedend gesis, toen de aanval mislukte. Rikki-tikki kwam neer op haar rug en als hij een oude mongoose geweest was, zou hij geweten hebben, dat dit oogenblik juist geschikt was om haar, met één beet in den rug, te doden. Hij beet wel, maar niet heftig genoeg en sprong op den zwiependen staart, terwijl Nagaina zich woedend omwendde.

„Akelig beest!” zei Nag tot Darzee, zich zoo hoog hij kon oprichtende naar het nest in de doornstruiken; maar Darzee had het buiten het bereik van slangen gebouwd en het schudde alleen maar heen en weer.

Rikki-tikki voelde dat zijne oogen rood en warm begonnen te worden ('t geen bij een mongoose een teken van woede is) en hij ging op zijn staart en achterpooten zitten evenals een kan-goeroe en keek om zich heen en trilde van boosheid. Maar Nag en Nagaina waren in het gras verdwenen. Als een slang zijn aanval mislukt ziet, zegt hij nooit iets of geeft eenige aanduiding van wat hij verder van plan is te doen. (Wordt vervolgd).

*) Cobra of Brilslang vertoont bij het opzetten der nekspier een teken, gelijkende op een bril of pince-nez.

*) Daar het verhaal in Achter-Indië speelt en er voor enkele woorden geen Hollandsche benaming bestaat, heeft de vertaalster deze in de oorspronkelijke taal gelaten.

*) Mongoose behoort tot de familie der Ichneumons, een soort Egyptische rat, door de inlandsche bevolking hoog vereerd omdat hij slangen en hunne eieren verdelgt.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HUIS TEN BOSCH.

Détail van een der twee étagères uit de Witte Zaal. De borden zijn beschilderd met de wapens der provincies, waaronder het Huis van Oranje regert.

HET HAAGSCHE BOSCH.

WANNEER men een jongen op den man af vraagt: „In welken tijd zou jij nou wel het liefst hebben geleefd?“, dan zal hij tien tegen één antwoorden: „In de middeleeuwen!“ Die tijd, toen er nog echte ridders en kasteelen waren, toen er gevochten werd en gereden, en gerost door beemd en bosch, gejaagd over heg en steg, den valk op de vuist, het jachtmes aan den gordelriem! En aan avonturen en afwisseling ontbrak het in die oude tijden den koenen jagersman zeker niet, als hij door de groote bosschen, die ons vaderland bedekten, ronddoolde, gezeten op z'n trouwen klepper.

„'t Geweldig trots en weelig paard
„Word nochtans van een man bereden
„Betoomd, bezadeld, en bedaard:....

Tot die boschrijke streken behoorden de beide Hollanden; de talrijke namen die op -bosch eindigen, Haarlem, (Hazelhem) Houtrijk enz. bewijzen dat hier in de oude tijden groote wouden hebben gestaan, die geoloog — en nu de wetenschap veel van het eigenaardig gewichtige heeft verloren, ook de gewone burger-scholier — bekijken de overblijfselen van die aloude vegetatie met geoeft oog en zullen ons zelfs kunnen vertellen of het stukje veen in onze turfbak een overblijfsel van een bepaalde boomsoort is. Die bosschen moeten zich zelfs tot ver over de kustlijn hebben uitgestrekt, daar bekendelijk de kust, reeds in het korte tijdperk hetwelk wij als onze geschiedkundige bron kunnen aannemen, eenige kilometers landwaarts in verplaatst werd. Onder het zand onzer stranden vindt men dan ook nog hier en daar een veenlaag. Die bosschen begonnen bij Calantsoog en volgden nu eens smaller, dan weer breder wordend, de geestgronden, die aan onze binnenduinen parallel loopen. In de bosschen, waarvan de grootste drie: het Haagse Bosch, de Haarlemmer Hout en de Alkmaarder hout ons nog in verjonden vorm zijn overgebleven, moeten machtige boomen de dieren vorm zijn overgeleverd, moeten de dieren de menschen vorm zijn overgeleverd. Daar huisden in 't diepe, nu eens heuvelachtige, dan weer moerassige terrein, de reeds lang verdreven oeros, de lynx of los, het damhert, het reuzenhert, het everzwijn, wolf en beer; daar bouwden bevers en otters hunne van goed overleg getuigende woningen

Verjaagd werden de snelvoetige herten, verdreven en uitge-

roeid de oeros! Verstomd is het geluid van zijn dreunenden tred. Bevers en otters, lynxen en wolven, alles verdween geleidelijk uit het groote bosch langs de zee en zocht een goed heenkomen. De uitloopers van het groote Deutsche woud in het oosten en zuiden van ons land.

Reeds in den tijd van Germanicus weerklonk het geluid van den bijl onder het loover, de imperator had een vloot noodig om de bouwde ze hier in het boschrijke Holt-land. Weldra zeilden 100 strijdgalijen onze breede riviermonden uit. Omstreeks 400 jaar later bouwde Keizer Julianus wederom uit deze bosschen een vloot van 800 schepen, gekapt in de buurt van Lugdunum Batavorum.

Maar de natuur kent geen vernietiging. Immer weer aan de jongt zij zich, spruiten en sprankjes, eikels en beukenootjes groeiden weer op en omstreeks het jaar 1100 maken de kronieken wederom gewag van het groote woud der lage landen.

„Wat stort al gaven groot,
„Bewoonders van der Aerden,
„De hemel in uw schoot.

zingt de Drost van Muyden, en hij heeft gelijk. De boschrijke jonging had vroeger op natuurlijke wijze plaats, de eikels, van zoover ze niet werden opgegeten door het „borstelig swijn“, maakten de open plekken weer vol en in de 13de eeuw was de nog steeds een min of meer boschrijke landstreek, die van Egmond tot aan 's Gravezande een geheel vormde en die in Schakenbosch werd genoemd, ten Oosten begrensd door de moerassen of meer moerassige weiden, ten Westen beschermd tegen de zeevinden door de duinreeks.

Die bosschen zullen wat hun natuur betreft, wel niet zoo heel veel van de nog maagdelijke duin flora onzer kusten hebben afgeweken. Zegt niet v. Humboldt: *Die Natur in jedem Winkel der Erde ist ein Abglanz des Ganzen*. Aangezien de aard der planten in nauwe betrekking staat tot den bodem en de geestgronden hier en daar ingevreten waren door klei bevattende plassen en veenachtige moerassen, trof men in dit bosch een rijke verscheidenheid van houtsoorten aan. In de buurt van de IJ groeien planten van de Scheldeboorden, in de Haagse bosschen treft men de Geldersche flora aan en de (vroeger veel meer water bevattende) duinpannen bevatten vaak overgangsvormen tot de flora van waterplassen en Deutsche gebergten. De

Foto Aug. F. W. Vogt

HUIS TEN BOSCH.

Detail van een der twee etageres uit de Witte Zaal. De borden zijn beschilderd met aardige voorstellingen van de twaalf maanden.

oerbossen zullen dus vermoedelijk, evenals onze wilde boschjes langs de duinen, voornamelijk hebben bestaan uit eiken, popels, elzen, hazelnoten, beuken, wilde esschen, lijsterbessen, hulsten, vogelkers en mogelijk ook uit linden, sparren en dennen. En in die bosschen groeiden, als uit oude handschriften bekend is, overvloed van bramen en aardbeien, noten en hazelnoten. Maar de zeestormen en vooral de bijl, nu niet meer van vuursteen of brons, doch van gehard staal vervaardigd, deden het hunne. Het groote Schakenbosch (nog heet een boerderij onder Voorburg naar dit bosch) scheidde zich benoorden Haarlem van lieverlede van de noordelijker gelegen woudstreek af. Ook bij Bennebroek kwam een grens en van daar tot Sassenheim kon niet meer van een „bosch” sprake zijn, nadat eenige in de geschiedenis beruchte stormen het uitgestrekte woud hadden neergeveld. Vermoedelijk maakte de inmiddels toegenomen bevolking van zulk een gelegenheid gebruik om het kostbare en tijdroovende kappen, noodig voor het verkrijgen van tuingrond, voortaan te vermijden. Men rooide de overgebleven tronken, verbrandde ze en maakte weide en tuingrond van het woud. Maar toch strekte zich het tegenwoordige Haagsche Bosch omstrekt het midden der 13de eeuw uit van Sassenheim en Rijnsburg tot ver voorbij de tegenwoordige grenzen van het bosch in den Haag. Immers het oudste kaartje, dat men van het slot van Graaf Willem heeft gevonden, hetwelk in 1528 naar een oude schets zou zijn overgeteekend door Chr. Maegheteeken, schetst het tegenwoordige binnenhof te midden van boompjes, waarbij de kanttekening: „dat Walt”. Het schetsje bevat verder een afbeelding van het paleis van genoemden graaf Willem, in 1240 gebouwd, en van het „huis van Jonker van Benthuisen en van een huisje genaamd Huis te Halfweg (tusschen 's Gravezande en Leiden).

Het „Bosch bij het Haagsche jachtslot van Graaf Willem II zal wel deugdelijk zijn beheerd en beschermd met het oog op den wildstand. Waar Ampzing zingt in de „Beschrijving en de lof der Stad Haerlem”:

„Hoe dickwijls komt de Prins in Breeroos wyde palen?
„Hoe dickwijls menig wild uyt onse duynen halen?
„Hoe meen'ge snelle Hind, hoe menig wacker Hart
„Word op der Heren jacht gevangen en benard?”....
daar blijkt dat er in de 17de eeuw daar nog vele herten gevonden werden. Die regelen zijn ook toepasselijk op de waranden van keurig groen en hooge takgewelven, die 't wild moesten verlokken om zich niet al te ver van het jachtslot te verwijderen.
Toch schijnt men reeds op het einde der regeering van Jacoba van Beieren het bosch slecht onderhouden te hebben. Mogelijk

is hier wel verband aanwezig tusschen het chronische geldgebrek van deze schoone vorstin en de willige prijs voor goede houtsoorten in die dagen, en ook had men het hout in die dagen van onrust noodig voor staketsels, rasters en bolwerken. (Volgens F. W. van Eeden bereikt onze denneboom hier een vrij aanzienlijke hoogte en het Hollandsche eikenhout had vroeger tijds reeds een zeer goeden naam). Het bosch werd door de Noordwester stormen onophoudelijk ingevreten. (Dit blijkt bij afgravingen ten duidelijkste uit tot veen vergane boomen, die allen in Z.O. richting uit de ligging geveld schijnen). De konijntjes, die onzen voorzaten, de vlugvoetige Kaninefaten zulke kostelijke athletische ontspanning hadden bezorgd, schijnen zelfs door de bevolking flink te zijn opgedund, want er werden konijnen in 't bosch gebracht. Niet voor 1493 echter begon men het bosch zelf te verzorgen. Zekere Jacob van Cats was omstreeks 1450 reeds aangesteld om het hout tegen de vraatzuchtige konijntjes te beschermen en tegen het eind der 15de eeuw begon men jonge boomen in te planten op de opengevallen plekken. Ook schijnt men reeds vroegtijdig het Bosch door uitgraven van veen en inwerpen van zand geschikter te hebben gemaakt, zoowel voor de jacht, als voor het opgroeien van jong bosch.

De jagers toch zullen maar al te vaak bij de vervolging van een edel stuk wild bemoeielijkt zijn geworden door de moerasige plekken in het woud, waar het hert zijn heil in een kordaten sprong zocht en de ruiters op de nogal zwaar gebouwde paarden, dan wel om de wille der in ruischende zijde gedoste adellijke jofferen, de vervolging in het water moesten staken en de brakken terugroepen op den kunstig gesneden elpenbeenen jachthoorn. Ook houdt de weidman nu eenmaal van wat bedekt terrein, zooals Jan Luyken dicht in zijn „Spiegel van het menschelijk Bedrijf”:

„Het wilde woud, dat waereld hiet,
„Dekt ook een jager met zijn boomen,
„Die fel en snel op wildbraad ziet,
„Elk pass' zijn jacht en strik te ontkomen.

(Wordt vervolgd).

ERRATUM.

De lezer wordt verzocht onder de illustratie op blz. 137 van ons vorig nummer het volgend onderschrift te lezen:

Huis ten Bosch (Japansche zaal). — Meubels, behangsel en inrichting zijn een geschenk van den Keizer van Japan aan Prins Willem V in 1792. De kast in den hoek is Japansch goudlak, op den voorgrond Japansche drinkschalen met vazen van Japansch brons „en cloisonné”. Een juweelkistje is van Japansch lakwerk met Sad-Soema porcelein ingelegd. Eigenaardig is de kroon, welke gemaakt is van Japansche kopjes en schoteltjes.

HUIS TEN BOSCH. CHINEESCHE ZAAL.

Foto. Arch. F. W. Vogel.

BLOEIENDE LINDEN.

Bijgezoem, gonzend.... Mijn linden vol bloeien!
 Deunend gegonzel.... 't Verleden in roeien
 Traag mijn gedachten: ik ken dat geluid....
 't Was langs een spoorbaan.... daar woonden wij buiten....
 Zeker!.... niet eens meer de oogen te sluiten
 Heb ik.... ik weet het.... de school was vroeg uit....
 En het gelukte ons, jongens, te komen
 Over de spoorloot.... daar stonden twee boomen,
 Waarvan de takken omvatten elkaar.
 Er was een kennis.... die lokte ons met plagen....
 Eerst ging mijn broeder en ik zou het wagen
 Daarna.... Het lukte!.... voorbij was 't gevaar....

Palen!.... daartusschen een twintigtal draden....
 „Kom,” zei de kennis van straat, „je moet raden,
 „Wat je nu hoort, hoor! we leggen het oor
 „Vlak aan zoo'n paal en we luistren — Nú, zwijgen!”

 Bijgezoem, bloeiende linden, een eigen
 Huis, bij de vijftig — Waar leven we voor....?

 Bijgezoem, gonzend.... Het oor aan de palen,
 Luistert mijn ziele.... Er gonzen zes talen,
 Spraak van zes landen, zes volken dooreen;
 Palen, étappen in 't afgespeeld leven,
 Draden, wel honderd, wel duizend, doorweven....
 Gonzende stemmen.... *mijn* lindeboom bloeit!

'k Tuur langs den klinkerweg.... 't Weggaan, het komen....
 Bijen, wij menschen ook.... Bloeiende boomen
 Lokken ons versoms.... De Julizon gloeit
 Over de velden, den weg, op de daken....
 Bijgezoem.... gonzend.... je zoudt er van raken
 Nog in den dommel hier.... Vriendlief, wie roeit
 Nu op den middag zóó ver de gedachten?
 Wil tot den avond een volgend maal wachten.
 Dát is de tijd dat herinnering bloeit.

J. H. DE VEER.

CONCOURS HIPPIQUE TE ZORGVLIET.

DE „Vereeniging tot bevordering der paardenfokkerij in Nederland”, waarvan dit reeds algemeen bekende Concours hippique uitgaat, is in kiem tot stand gekomen op de groote internationale paardententoonstelling te Vincennes bij Parijs, gehouden in 1900. Op deze tentoonstelling werd namelijk ook deelgenomen door een collectie Nederlandsche koetspaarden, hengsten en merriën. De deelneming geschiedde met Staatssteun, terwijl de uitvoering werd opgedragen aan een commissie van drie personen, bestaande uit de heeren K. D. Punt te 's Gravenhage, thans Kolonel der Veld-Artillerie, B. den Ouden te Opijnen, lid der Commissie voor het Rijkshengstveulen-depot te Bergen-op-Zoom en onder-voorzitter van de Afd. Gelderland van het Nederlandsch Paardenstamboek, en G. Eling Tichelaar te Loppersum, Secretaris der „Prov. Ver. ter bevordering der paardenfokkerij in Groningen.” Van verschillende zijden waren subsidiën toegekend ter bestrijding van de onkosten, verbonden aan de zending dier collectie paarden naar Vincennes. Dank zij de zorgvuldige uitvoering van de zijde der genoemde commissie en het geluk dat de paarden te Vincennes nog al prijzen hebben behaald, bleef er een niet onbelangrijk overschot in kas. De commissie heeft met goedvinden van een deel der corporaties en personen, welke bijdragen voor de zending paarden naar Vincennes hadden geschonken, dat deel van het overschot, naar wij meenen, ruim 19000, niet pondpondsgewijze terugbetaald, doch als beginfonds gehouden voor een paardententoonstelling en Concours-hippique. Het Bestuur van de „Vereeniging tot Bev. der Paardenfokkerij in Nederland” wordt gevormd door den Kolonel K. D. Punt als voorzitter, tevens voorzitter van de „Algemeene Keuringscommissie voor de Paardenfokkerij in Nederland”, en twee leden van elke „Regelingscommissie voor de Paardenfokkerij” uit de verschillende provinciën van ons land.

De paardententoonstelling zal vermoedelijk eens in de vijf jaar plaats vinden, doch wordt nu in verband met de tentoonstelling der Hollandsche Maatschappij van Landbouw, reeds in 1907 voor de tweede keer gehouden. Het Concours hippique daar-teenegen vond jaarlijks plaats.

De voorbereiding en regeling van het Internationaal Concours hippique vereischt heel wat voorbereiding en speciale vakkennis, terwijl de herhaalde Bestuursvergadering der genoemde Vereeniging enorme onkosten zou meebrengen. In verband met een en ander werd dan ook besloten om een afzonderlijke Commissie voor dat concours te benoemen en aan deze de regeling en de uitvoering op te dragen. De deskundige personen werden meeren-deels in Den Haag gezocht en gevonden en het mocht gelukken de commissie als volgt samen te stellen: Kolonel K. D. Punt, voorzitter, Abr. van Hoboken van Hoedekenskerke, Secretaris-penningmeester, Jhr. Mr. W. Alberda van Ekenstein te Groningen, H. J. Baron van Doorn van Westcapelle te Wageningen en Jhr. E. van Loon te Scheveningen.

Door de ijverige bemoeiingen van deze commissie, gesteund door hunne groote bekendheid met de „horsemen” in Londen, Brussel en Parijs, gelukte het van den aanvang af een Concours hippique te verkrijgen, dat niet alleen internationaal mocht worden genoemd, maar ook van inderdaad hoog gehalte. De eerste klasse tuigpaarden, rij- en springpaarden, in de geheele wereld te vinden, vond op het Haagsche Concours brillante tegenwoordigers, en er is dan ook van den aanvang af slechts één roep van waardeering en bewondering geweest over de organisatie van dit concours, dat ongetwijfeld zelfs een ernstige prikkel heeft gevormd voor het tot stand komen van belangrijke hippische concoursen in het buitenland, die er slechts matig over tevreden zijn, dat een klein land hun eenigermate den weg wees.

In verband met de bevredigende resultaten op financieel gebied verdient het ook dankbaar erkend te worden, dat de commissie jaar op jaar gratis het benoodigde terrein in bruikleen heeft verkregen van den heer Mr. Goekoop, die tegenwoordig Zorgvliet in eigendom bezit, het landgoed waar indertijd de nog goed in herinnering voortlevende „Vader Cats” heeft gewoond. De terreinkosten bepalen zich dus eenvoudig tot het opbouwen der tribunes en stallen en het terugbrengen van het terrein in den toestand waarin het zich vóór het concours bevond. Na verloop van eenige jaren zal ook deze vlakte vermoedelijk wel als bouwterrein in beslag worden genomen. Het is te hopen dat

DRIE DER BEKENDE ZWARTE HACKNEY'S VAN MISS ELLA F. ROSS. SCHITTEREND RANDOM. (1ste PRIJS).

alsdan ergens anders in de buurt van Den Haag-Scheveningen een even geschikte plaats onder even gunstige voorwaarden ter beschikking moge komen. Het zou zeer jammer zijn, indien dit mooie Concours hippique, dat werkelijk een feestweek in den lande heeft gebracht en toch zeer zeker ook bijdraagt tot verbetering der Nederlandsche paardenfokkerij, al bestond het zelfs enkel en alleen uit een verhooging der belangstelling voor „het paard als zoodanig”, geen goede verhouding tusschen inkomsten en uitgaven zou kunnen bewaren en hierdoor een hoofdvoorwaarde gaan missen voor een voortdurend bestaan. Gelukkig ducht er nog geen direct gevaar te dien opzichte en mochten de terreinkosten grooter worden, dan zal de kranige en krachtige commissie wel een goede uitkomst weten te vinden.

Het concours is dit jaar gehouden van den 1sten tot den 8sten Juli, van Maandag tot en met Zondag. 1907 kenmerkte zich helaas tot Juli toe door veel regendagen. Nu is het voor het wel-slagen van een Concours hippique, dat in de open lucht zal worden gehouden, van enorme beteekenis als de heerlijke zomerzon den glans der paarden, der tuigen en der rijtuigen doet verhoogen, en, last not least, de zomertoiletten der keur van dames het meest gunstig doet uitkomen. Het geheel vormt dan een machtig aangename indruk, hetgeen bezoekers en paarden vroolijk stemt en tal van weifelende personen — weifelende ten opzichte van al of niet gaan —, er toe brengt om den gang naar het concours zeker te doen. De echte liefhebbers komen onder alle omstandigheden, doch de groote groep van weifelaars, die derhalve voor de kas van zoo groote beteekenis zijn, moet de weersomstandigheden gunstig vinden. Voor allen is het echter van beteekenis, daar de deelnemers minder gevaar hebben zieke paarden te krijgen, en rijtuigen en tuigen minder te lijden hebben, en de handelaren door het beter voorkomen hunner paarden en door het grooter aantal bezoekers veel meer reclame kunnen maken voor hun zaak en grooter kans verkrijgen om eenige exemplaren goed te verkoopen.

De omstandigheden leken dit jaar niet gunstig, doch het is nog al meegevallen. Het was nu en dan wel wat koud en een dag heeft het vrij wat geregend, doch ook op dezen Donderdag kwam de regen gelukkig pas toen de wedstrijden reeds aan den gang waren en het publiek alzoo aanwezig, waardoor de Vereeniging geen schade leed en vrij wat bezoekers van het open gedeelte langs den ring zich genoopt zagen om kaarten voor de tribune te koopen.

De algemeene indruk, die de deelnemende paarden gedurende de concoursweek op ons hebben gemaakt, is wederom grootsch geweest, al kwamen er verschillende paarden onder voor, die ook reeds in vorige jaren te Zorgvliet werden gezien, terwijl het ons bijzonder aangenaam is te constateeren dat de Nederlandsche officieren, in verhouding tot de buitenlandsche mededingers, opnieuw een betere positie hebben ingenomen en de binnenlandsche handelaren een behoorlijken indruk met hun paarden hebben gemaakt, al moesten zij dan ook het overgrootste deel der prijzen aan de buitenlanders overlaten, die meer adel, meer bloed, meer qualiteit in hun paarden toonden te hebben.

Het succes dat dit concours van het eerste jaar (1903) af aan heeft verworven, heeft aanleiding gegeven dat de toonevende kringen der uitgaande wereld, de week van het concours hippique in den Haag als een feestweek zijn gaan beschouwen. Zodoende is vrijwel van de zijde der bezoekers uit den Haag zelf op een belangrijke vaste kern te rekenen; terwijl de min of meer gefortuneerde paardenliefhebbers en paardenkenners uit onderscheidene waardeerde concours van het begin tot het einde, of minstens een paar dagen, komen bijwonen.

Het houden van automobielen is in de laatste jaar of 10 ook in Nederland ongetwijfeld belangrijk toegenomen, doch meer en meer komt men tot de overtuiging dat een auto slechts voor

grootte afstanden de aandacht verdient, terwijl een keurig rijtuig met een mooi en goed gaand span paarden toch aangename aandoet en inderdaad meer chic is.

Reeds op Maandag 1 Juli, * * * openingsdag van de hippische feestweek te Zorgvliet, stroomde er heel wat publiek naar het fleurig uitzienende terrein, dat direct achter de ingangspoort een ruim open veld bezit, terwijl om den eigenlijken keuringsring een breed wandelweg is, waaraan de tribunes grenzen, die ruim den halven omtrek beslaan, onderbroken door de tegenover het midden van den ring voorkomende gekroonde Koninklijke tribune, terwijl aan den buitenomtrek van het terrein de paardenstallen zijn gebouwd. Tusschen de open korte zijde van den keuringsring, voortaan kortweg ring te noemen, en de daar tegenover liggende stallen is het flinke eenige restaurant gebouwd en daarnevens, dicht bij de ingang van den ring, de muziktent.

Het paard wordt vaak het * * * edelste dier der schepping genoemd en het is ook inderdaad, wanneer men werkelijk van dieren houdt, wanneer men vertrouwelijk met hen weet om te gaan en men hen medegevoelt, onder de meeste omstandigheden een zeer sympathiek wezen. Het is waar, er komen nijldassen onder voor, zeldzame ridders die bijten of slaan, doch het zijn hooge uitzonderingen en dikwerf zijn deze slechte eischenschappen pas van lieverlede door een onoordeelkundige opvoeding, — door plagen, tergen of onbillijke straffen — in het leven geroepen.

Van het paard komen een groot aantal verschillende rassen voor, doch het karakteristieke van de oorspronkelijke rassen is karakteristiek door den bodem waarop, en het klimaat waaronder zij opgroeien — is van lieverlede door den invloed van den mens gewijzigd, welke wijziging werd vergemakkelijkt doordat de verkeerswegen zoo enorm zijn ontwikkeld: afstanden bestaan immers zoo goed als niet meer. Een en ander heeft aanleiding gegeven, dat de oorspronkelijke rassen meer op den achtergrond zijn getreden en dat de geografische rasbenamingen van lieverlede worden gekoppeld aan — of vervangen door benamingen, welke onmiddellijk wijzen op het werk, waarvoor de vertegenwoordigers van een bepaald ras het meest geschikt zijn. In verband met het gebruik wordt dan ook overal gesproken, onverschillig in welk land men is, van rijpaarden, tuigpaarden en werkpaarden, terwijl die, kleiner dan 1.45 Meter stokmaat, gewoonlijk pony's worden geheeten. Ieder dier drie groepen worden nog weer in verband met hun speciale geschiktheid, of met den dienst waarvoor zij bestemd zijn, opnieuw verdeeld.

Alle 4 groepen waren op het Concours te Zorgvliet vertegenwoordigd, maar de werkpaarden namen terecht een zeer klein plaatsje in het programma in, al moge het nummer der transportwagens van jaar tot jaar ook meer waardeering vinden. Dit zou het een extra nummer hebben bevat, aangezien de wereldberoemde firma Armour te Chicago had toegezegd te zullen deelnemen met een zesspan prachtige schimmels. Deze toezegging is helaas niet gestand gedaan, ofschoon de schimmels wel aanwezig waren op het in de vorige maand te Londen gehouden internationaal concours. De aanleiding tot het niet verschijnen in den Haag was gelegen in tegenspoed met de paarden. De firma heeft drie reserve-paarden meegestuurd, doch van het negental in Engeland 1 en 2 werden zwaar ziek, terwijl het succes met een zesspan behoorlijk goed was, maar toch beneden de hooggespannen verwachting is gebleven, — althans men heeft de reis naar den Haag niet aangedurfd.

Van de buitenlandsche mededingers trad evenals te voren de Amerikaansche Engelschman of de in Engeland wonende Amerikaan, Walter Winans, zeer op den voorgrond. In de klasse der schoonste rijpaard 1ste prijs, in die der spannen 1ste prijs, in der vierspannen 1ste prijs, en tal van andere onderscheidingen, in de klasse voor mooie en snelle paarden voor lange afstanden waarbij 20 % der punten voor snelheid, 40 % voor actie en 40 % voor houding werd gegeven een 2de en 3de prijs, terwijl

pracht-harddraver van zijn broeder, *Louis Winans*, daarin den 1sten prijs verwierf. Verrukkelijk mooie paarden werden uit den stal *Walter Winans*, volbloed-gentleman, paardenliefhebber, voor gebracht. Zijn rijpaard *Sun Dance* is wonderschoon van bouw, hoewel voor zuiver volbloed niet extra droog van weeselsbouw of temperamentvol van uiterlijk. Zijn poney-tuigpaard *Amorelle* is ideaal mooi en goed van bouw met een vorstelijke houding en veel actie, hoewel voor den langen weg de kracht der achterhand nog iets grooter kon zijn. Zijn span *Cokers Rosador* en *Proserpine* zijn eveneens pracht-exemplaren, die met twee andere van vrijwel eenzelfde gehalte een vierspan vormden van bewonderenswaardig voorkomen in stand, houding en gang, gereden door den wereldberoemden *Gooche*.

Miss Ella F. Ross is, eveneens jaarlijks uit Engeland overkomend, mede een zeer gewaardeerde steunpilaar van het Haagsche concours, die met haar van hooge klasse zijnde zwarte hackney's wel in den regel moet onderdoen voor de nog meer superieur zijnde bruine hackney's van *Walter Winans*, maar toch telkens en telkens een hoogst aangenamen indruk maken. In één nummer, n.l. in dat der meerspannen, géén vierspannen zijnde, reed zij een random, drie paarden vóór elkaar, waarin zij den eersten prijs op eervolle wijze verwierf.

De min of meer internationaal zijnde familie *Jurgens* had ook opnieuw superieure paarden ter mededinging gezonden. *Radiant*, eigenaar *Gerard Jurgens* te Londen, heeft een houding en gang, die bijna aan het volmaakte grenzen en deze wereldberoemde hackney werd in den Haag, evenals te voren reeds op de show te Londen, in het Olympia-gebouw, kampioen in de klasse der eenspannen hackney's.

De Nederlandsche officieren hebben zoowel bij de rijpaarden als bij de springpaarden, alsook in het springconcours-jachtpaarden, de eer van hun corps goed vertegenwoordigd, al moge dan ook de Belgische officier *de Trannoy* nog een superieure positie hebben ingenomen. De concurrentie zal altijd moeilijk blijven, doordat in het buitenland, inzonderheid in Frankrijk en België, enkele officieren en paarden speciaal voor spring-oefeningen worden uitgezocht. De luitenants van *Gellicum* en *Hekkema* hebben dit jaar op de internationale military te Brussel het corps waardig vertegenwoordigd en thans is zulks in den Haag geschied door een belangrijk aantal hunner, waaronder *Luit. Labouchère* het voorrecht genoot de eerste plaats in te nemen. Met voldoening valt te constateeren dat de ruitergeest in het Nederlandsche leger gedurende de laatste jaren belangrijk is verbeterd, welke toenemende ambitie en kunde worden gesteund door welwillende beschikkingen van Regeeringswege en wedstrijden vanwege de Militaire Sportvereniging, en gunstig worden geprikkeld door pakkende persartikelen.

De Nederlandsche particulieren hebben in *A. Jurgens Verbruggen* te Nijmegen een vertegenwoordiger, die zeer hoog in kwaliteit staande hackney's bezit en deze ook dit jaar deed mededingen met zeer veel succes. De prachtschimmel *Quicksilver* — houding, manieren, gang vóór en achter beide — en de magnifieke krachtige gang van zijn vosponey *Melvalley Marvel* laten bij den belangstellenden bezoeker indrukken achter, die lang blijven bestaan ingevolge hun frappanten en intensen aard.

De handelaren vonden in de Brusselsche firma's *Philippot* en *Mathieu* en *Pr. Mathieu*, op gebied van rij-, spring- en tuigpaarden in bijna alle klassen, kranige vertegenwoordigers, die veel prijzen verwierven en zich ook veel reis- en verblijfskosten hebben getroost.

Foto Aug. F. W. Vogt.

SPRONG VAN TWEE METER HOOG.

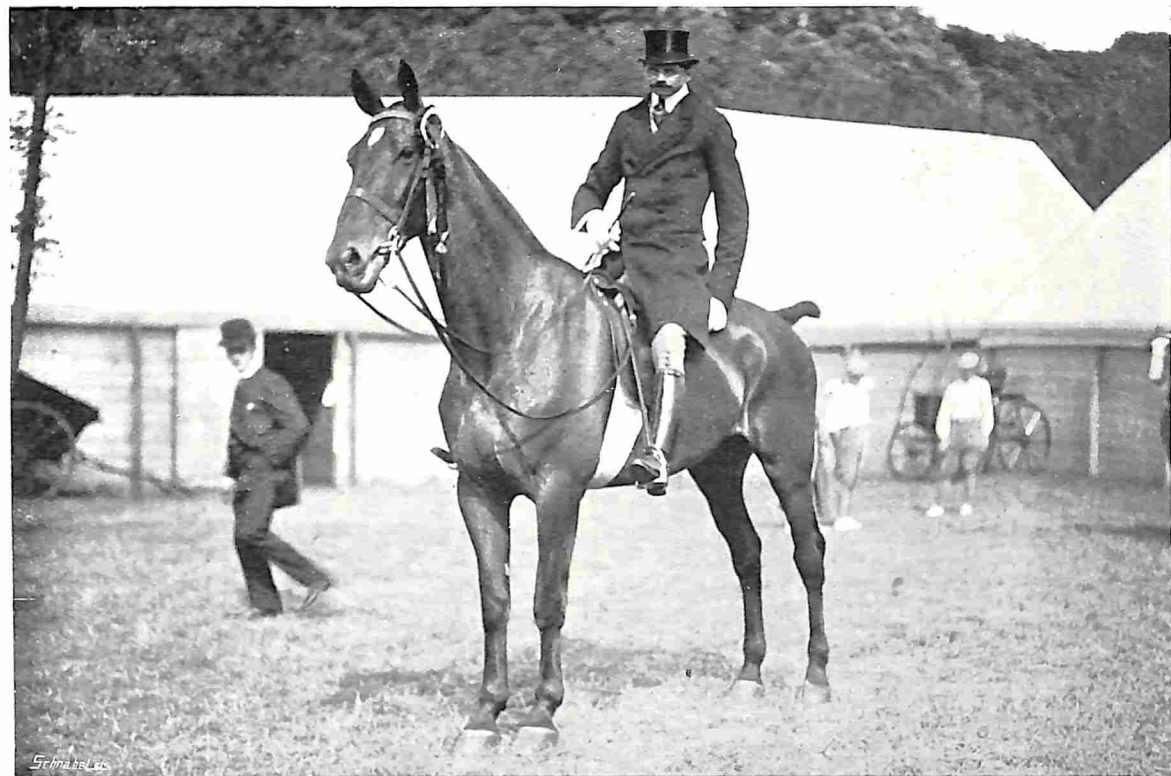

Foto Aug. F. W. Vogt.

EEN DER FRAAISTE PAARDEN VAN PHILIPPOT & MATHIEU.

Foto Aug. F. W. Vogt

A. LOEWENSTEIN TE BRUSSEL,
(een der vermaardste hindernisruiters van Europa).

De binnenland-
sche handelaren
werden mede zeer
goed vertegenwoor-
digd door *Gebr. van
der Haar* (toonden
een extra regelmat-
tig gaand en best
span), *van der
Kuylen* (loffelijk
volhardend, welk
volhardend ernstig
streven naar voor-
uitgang mettertijd
wel meer succes zal
opleveren) *Mulder,
Heuff Cellendonk*
(vooral beste paar-
den aan de hand,
waarbij kampioens-
medaille verwor-
ven, uitgelooft door
H.M. de Koningin-
Moeder), *Seegeren*
(best in het tuig
gaande bruine), e.a.

* * *

Het geheel van
het nu gehouden
concours is evenals
van de vorige zeer bevredigend geweest, waarvoor de organi-
seerende commissie, de deelnemers en de bezoekers alle hulde

EEN PRIMA TWEEESPAN VAN PHILIPPOT & MATHIEU, BRUSSEL.

toekomst. Hier en
daar werd wel iets
geklagd, nevens
het huldebetoon, en
die klachten, tevens
prikkels tot verbe-
tering, waren mee-
reendeels gericht op
het wat te veel
gelijkvormig zijn
der concoursen, ook
wat de deelnemende
paarden betrof. Dit
bezwaar zal ver-
moedelijk een vol-
gend jaar wel wor-
den weggenomen
door een afzonder-
lijke klasse maken
voor de eerste prijs-
winners van het
concours te Londen
en van het voor-
gaande jaar in den
Haag. Op die wijze
zullen de voorwaar-
den voor het wel-
slagen van het
concours 1908 nog
gunstiger worden
dan die voor 1907
en wij hopen dat

A. W. H.

PADDEN EN KIKVORSCHEN TEGENOVER KARPERS.

DAT kikvorschen en padden vijanden zijn van de visschen.
meer in het bijzonder van de karpers, is geen *volksge-
loof*, maar een *feit*, hetwelk meer dan eens bewezen is.
De heer *Duckering* deelde aan de Académie des Scien-
ces te Parijs daaromtrent een treffend geval mede. Een
zijner vrienden bezat een karpervijver, die hem veel genot ver-
schafte. Op een keer echter viel 't hem op, dat de sterfte onder
zijn volkje bijzonder groot was, vooral onder de oudere exem-
plaren. Bij onderzoek bleek het, dat de zieke dieren blind waren,
en een huid oogen en kop omgaf. Inwendig waren zij geheel
normaal. Toen de vijver leeg gevischt werd, zag men, dat op
den rug van een der patiënten zich een pad had vastgeklampt,
met de nagels geklemd in de oogen van het beest.

Een andere vischliehebber bespeurde aan de oppervlakte van
zijn karpervijver een exemplaar, op wiens kop zich een pad had
vastgenesteld, alweer met zijn pooten in de oogen. Bij onderzoek
bevonden zich nog slechts enkele karpers in den vijver.

Een fabrikant te Sommerveld had in de waterreservoirs voor
zijn bedrijf benodigd, een aantal jonge visschen, vooral karpers
gepoot. Dagelijks verlustigde hij zich in de sierlijke wendingen
zijner jonge vrienden, welke hij persoonlijk van voedsel voorzag.
Ook groene waterkikvorschen maakten deel uit van de levens-
lustige bent. Niettegenstaande de teederste zorgen verminderde
echter het aantal der karpers. Op zekeren dag bemerkte de ama-
teur-vischkweker een groenrok op den rand van een der broed-
bakken, die na lang turen en gluren op een jongen visch toesprong
en hem onmiddellijk naar zijn maag liet verhuizen. Men begrijpt,
dat er een flinke opruiming onder de roovers volgde.

Toen eenige jaren geleden door de zorgen van de Ned. Heide-
maatschappij een aantal jonge Edelkarpers werden losgelaten in
het Zuid-Laardermere, pootte men er ook eenige op het Buiten
de „Bloemert” van den heer Van H. Een poosje later kwamen
de vijf heeren, welke zich daarmede hadden bezig gehouden, weer
bij diens vijver en zagen, dat een kikvorsch zich reeds had neer-
gezet op den kop van één der vischjes, met de pooten in de oogen
geslagen. Met groote moeite kon hij verwijderd worden.

Neemt men daarbij in aanmerking, dat padden en kikvorschen
zich ook meester maken van *vischkuil*, dan blijkt hieruit ten dui-
delijkste het gevaar, waaraan de visschen van de zijde der am-
phibiën bloot staan.

Toch handelen kikkers en padden in dezen niet uitsluitend uit
vaatzucht. De natuurlijke *geslachtsdrift* speelt hierbij een groote
rol. Is de rijtijd aangebroken en ontbreken de noodige vrouwe-
lijke individuen, dan werpen de mannetjes zich op de visschen,
liefst op den karper met zijn breeden rug en geplat lichaam.

P. FRANSSEN Jz.

V A R I A.

Een zeer merkwaardig verschijnsel is zeker de noodlottige aan-
trekingskracht, die roofdieren op hun prooi schijnen uit te
oefenen. Zoo hebben de vossen heel eigenaardige manieren: zij
vertoonen zich aan hun slachtoffer, blijven eerst onbewegelijk,

deze verwachting ten volle bewaarheid moge worden.

om dan met langzame bewegingen zich op den grond te rollen,
uit te rekken, of weer opstaand, langzaam met hun staart te
wuiven.

Wezels behoeven niet anders te doen dan stil hun prooi, een
veldmuis, b.v., te beloeren; het diertje blijft plotseling zitten,
hoewel de wezel traag nader sluipt en laat zich zonder verweer
afmaken. Wanneer de mensch tussenbeide komt vóór het
roofdier zijn slachtoffer bereikt heeft, kan hij de muis, die nog
geruimen tijd bevangen door ontzetting blijft, gemakkelijk pak-
ken en in de hand nemen: kortom het beestje is als betooverd
door de verschijning van den wezel.

Zeër bekend is het dat slangen hun prooi in menigte tot zich
weten te trekken, ooggetuigen verhalen b.v. van slangen, die
zich oprichtende talloze vogels tot zich lokten, die telkens dicht
langs den slangenkop zweefden, totdat er een in de vlucht ge-
beten werd en weggesleept. Dr. Livingstone weet hieromtrent
veel mede te deelen, wat de gewoonten van roofdieren-in-de-wild
dernis aangaat. o.a. over de bekoorlijkheid van tropische slangen.

Tuinbiljart is 't allernieuwste in Engeland op het gebied der
buitenspielen. Wat ping-pong is, of had moeten worden, in den
winter voor de hartstochtelijke tennissers, moet het tuin-biljartspe-
worden in den zomer voor onbluschbare biljarters. Rond het op-
pervlak komt een fijn-mazig stalen net, de zakken zijn van hout
met veeren aan de mondingen. Er worden kleine houten ballen
bij gebruikt en de keuen zijn een soort croquet-hamers.

Croquet zelf schijnt ook weer te herleven in Engeland; en
men heeft er ook al ping-pong-tafels voor buiten.

Het is wel eens eigenaardig cijfers te laten getuigen hoe voor-
bal in Engeland tot in alle lagen der maatschappij is doorge-
drongen. Volgens een statistiek in de Engelsche bladen werden
de Bondswedstrijden in dit seizoen, begin April, bezocht
als volgt:

	Wedstrijden.	Bezoek.	Gemiddeld per wedstrijd
Engelsche Bond	326	5,254,000	16,116
Zuidelijke Bond	328	2,240,000	6,829
Engelsche Bond 2e afd. .	328	2,192,000	6,682

Het gemiddelde bezoek aan de Bondswedstrijden is dus ruim
dubbel zoo groot, wedstrijd voor wedstrijd, als het bezoek aan de
hoofdnummer van ons voetbalprogramma der Engelsch-Neder-
landschen wedstrijd van 1 April in Den Haag, waar men toe-
een publiek van 6000 toeschouwers een ongekend aantal vol-
de

EEN RIJK BLOEIENDE LIANE

WANNEER men van Lianen spreekt, dan denkt men
in een machtig tropisch bosch, waar de planten
en woest doorelkander groeien, elkander omstrengel-
en steunen en men ziet nu eens wortels, dan we-
takken in lange koorden naar beneden hangen.
land der Lianen is dan ook in de eerste plaats te vinden in

streken nabij den equator gelegen. Talrijke klimplanten, deels met fraai gebladerte, anderendeels met geurige en kleurige bloemen, groeien daar wild en woest door elkander, de bosschen makende tot een ondoordringbaar woud. We denken hier aan de familie der Aristolochiaceae, waarvan men in onze kassen vindt, we denken aan de familie der Aroideae, ook al niet te vergeefs gezocht in onze warme kassen en we zien een menigte van planten zich, steunende en leunende, omhoog werken van en bladeren der boomen heen, naar het hogere en lichtere gedeelte, waar ook zij met haar zwakkere stengels van het licht kunnen genieten, dat zoo noodig is voor al het geschapene. Er zijn van die planten, die in de gelukkige omstandigheden verkeerden, dat ze hare bladeren volop aan het licht kunnen blootstellen. De boomen in de bosschen behooren hiertoe en ook het heidekruid op het vrije veld. Van beschaduwing door andere planten is hier geen sprake; maar er zijn planten, die van nature niet zoo gelukkig zijn, die zwakkere stengels bezitten, en die zich toch omhoog weten te werken, zoodat ook zij eens van het licht, dat ze zoo noodig hebben, volop genieten. En zulke vindt men niet alleen in de tropische gewesten, maar ook ons eigen land levert ze bij menigte. We denken slechts aan de vele klimmende en windende planten, die we in onze bosschen en tuinen aantreffen en aardig is het dan te zien, hoe de planten zich op de meest verschillende manieren weten te redden bij dit omhoogklimmen. Beschouwen we de wilde hondsroos; deze weet zich omhoog te werken door haar omgebogen stekels. Zien we de bramen, ook hier doen de stekels dienst bij 't klimmen. De wijnstok heeft zijn takranken, als hij in de natuur groeit, terwijl deze ranken ontbreken, als de mensch den wijnstok in zijn kassen verwerkt heeft, door hem geregeld aan te binden, en de erwten heeft zijn bladranken: de Tropaeolum of O.-I.-kers maakt met zijn vrij langen bladsteel een enkele kronkeling om het steunpunt, waaraan hij zich vasthecht, en de boon, de hop of de dagbloem, zij slingeren met hunne dunne stengels romdom andere voorwerpen heen, hetzij dat zij dit in linksche, hetzij dat zij het in rechtsche richting volbrengen. Zoo zien we uit deze enkele aanhalingen, hoe de planten zich weten te redden, ook al zijn ze verstoken van krachtige stengels, waardoor ze gedragen kunnen worden. En gelijk de bloeme zich keert naar de zonne, zoo weten de bladeren der planten het licht te zoeken al moet dit soms ook geschieden ten koste van andere planten.

Deze laatste groep van planten, de windende planten n.l., zij zijn het, die men wel eens „Lianen” noemt, en nu zijn de hierboven genoemde niet bijzonder schadelijk, omdat de takken slechts éénjarig en kruidachtig zijn, maar als deze takken houtig zijn, dan kunnen ze soms het voorwerp, dat ze omslingeren, geweldig knijpen ja niet zelden afsnoeren, en zoo beloonen ze haar dankbaarheid voor den steun, die ze ontvingen, niet zoo bijzonder goed, maar in dit geval staan ze gelijk met de des winters gevoederde musschen, die in het voorjaar de crocus afpikken, met de beschermende lijsters, die ons later de kersen opeten en met ons zelf, als wij de bijen, die onze vruchtboomen helpen bestuiven, later dooden om den honig machtig te worden. Aan den eenen kant dus bescherming en beschutting, aan den anderen kant een strijd op leven en dood.

In onze bosschen vindt men niet zelden van die houtige klimplanten, die al een klein idee geven van Lianen en zoo is daar de kamperfoelie, met zijn heerlijk riekende, en fraai gekleurde bloempjes, een fraai voorbeeld van. Meermalen zagen we deze, tegen een heester opklimmend, zijne takken omstrengelend en hem geheel bedekkend als het ware hem alleen beschouwend als een steunpunt zonder meer, er niet aan denkend, dat ook dit steunpunt een eigen leven heeft te leven.

Niet zelden toch hebben we in het bosch een stok gesneden die door diepe spiraalslagen was omwonden, veroorzaakt door de liefvallige omhelzing van de kamperfoelie; een echt beeld van een Liane derhalve. Maar dit is nog slechts een kleinigheid en zooals we reeds zeiden, treden de Lianen in de tropische wouden als krachtige plantenliefhebbers op, alles omstrengelend, alles bedekkend, wat ze maar grijpen en pakken kunnen, alleen het eigen leven op het oog hebbende. Zulke planten in natura te zien, valt in ons koudere klimaat niet zoo gemakkelijk. De warme kassen, waarin deze planten zouden moeten worden gekweekt, zijn over het geheel te klein, om zulk een schouwspel te kunnen gadeslaan, maar ook in de meer noordelijke luchtstreken groeien menigmaal Lianen, die wij in onze tuinen kunnen kweeken, en waarvan we, als we ze maar goed behandelen en aanbrengen, soms groot genot kunnen hebben. Maar juist daarop komt het aan. We behandelen ze niet goed; we brengen ze niet goed aan, we werken er niet toe mede, om den tuin een meer natuurlijk karakter te geven. Harken, schoffelen, snoeien, ziedaar wat men in onze tuinen meer doet dan vaak noodig is. Wanneer we een klimplant hebben, dan wordt daarbij één enkele paal of een drietal stokken geplaatst en de rankjes worden keurig om de stokjes geleid, en o wee, als een of meer der rankjes het wagen om het stokje te verlaten en zich een oogenblik vrij te bewegen, direct worden ze op hun plaats gebonden of onmeedoogenloos afgeknipt. Het wil ons wel eens toeschijnen, dat de bindersnoeier niet weet, hoe fraai zulk een plant zou kunnen zijn, als men haar eens losweg en

natuurlijk liet groeien. Even natuurlijk is het ook, dat men zulk een plant vooraf een goede plaats moet geven, waar ze los en natuurlijk kan opgroeien en niet daar moet zetten, waar alles tot in de puntjes afgeknipt wordt en z.g.n. „net” moet zijn. Laten we onze klimmer eens een plekje geven, zooals de kamperfoelie zich dat kiest aan den zoom van het woud, en laten we hem zetten in de buurt van een heester, een weinig beteekenende heester, waar hij verder nog een boom vindt, om zich in op te kunnen werken, dan zal men eens zien, wat een heerlijke klimplantengroep, wat een prachtig Lianen-bosch men kan maken. We hebben het oog op een houtige klimplant, die we vroeger in een potje kweekten en die we voor eenige jaren aan den vollen grond toevertrouwden. Vroeger bloeide dat plantje, om zoo te zeggen nooit en thans komen duizende en nog eens duizende bloemen daaraan voor. We bedoelen *Actinidia polygama*. Het is een heester, die in Oost-Siberië en meer in Mandschurië voorkomt. Men noemt haar daar te lande ook wel *Matatabi*. We hebben den heester geplaatst op een afstand van ongeveer 4 à 5 meter van een grooten Acaciaboom. Tusschen de Acacia en onze *Actinidia* staat een krachtige struik van de hazelaar (*Corylus Avellana*). In de buurt van den hazelaar maakten we een ruim gat, vulden dit met een partij compost-aarde en daarin plaatsten we de bedoelde plant. Snoeien is er nooit aan gedaan. De plant heeft den hazelaar voor een groot gedeelte bedekt en ze denkt er niet aan, hem ooit weer los te laten, zoo stevig houdt zij zijne takken omkneld.

Diepe spiraalslagen aan de takken van den hazelaar getuigen ervan, hoe innig ze hem omhelst. De hazelaar is een vrij groot uitgegroeide struik en over den hazelaar heen is de *Actinidia* bezig in de Acacia te klimmen. We waren hem hierin behulpzaam, door dikke ijzerdraden te spannen tusschen hazelaar en Acacia en naar een andere zijde ook naar een verder verwijderden boom. Vanaf de verschillende draden hangen lange, rijkbloeiende twijgen naar beneden. Het geheel van de hier bedoelde klimplant beslaat zeker een oppervlakte van 30 à 40 M². Overal doemen de bloemen op; beneden en boven in den struik en aan de gespannen draden, en naast de duizende van bloempjes, die als bezaaid op den grond zijn verspreid, komen duizende van bloemen nog aan de plant voor. Het is een juweel van een klimmer, waardig op elke buitenplaats te worden aangeplant. Het is een versieringsmateriaal, zoo schoon en edel, als men zelden ziet. Eén der lange takken werd afgeknipt en in een vaas met water gezet. Vijf dagen heeft deze tak in de kamer gestaan. De tak is ongeveer 1 M. lang en hoewel nog voldoende bloempjes aanwezig zijn, moet men zich voorstellen, dat er reeds een groote massa zijn afgevallen. Zulke takken als deze zou men bij eenige leiding van de plant er bij honderden aan kunnen zien. We deelen dit mede, om ook de bloemschikkers op dit fraaie versieringsmateriaal te wijzen.

En nu iets naders van de bladeren en bloemen. De bladeren hebben een fraaie groene kleur, een toegespitsten top, een gezaagden rand, en keurig roode bladstelen. Deze roode kleur geeft zelfs aan de plant een fraai aanzien. De voet van den bladsteel is een weinig verdikt en het blad in zijn geheel draait en wendt zich op allerlei wijze, om toch maar van het licht te kunnen profiteren. De keurige bloempjes zijn tot groepjes bijeengeplaatst in de oksels der bladeren. Wel bedekken de bladeren voor een deel de bloempjes, maar er zijn er zoovele aanwezig, dat men er ruim voldoende van kan zien. Ook de draaiing en wending der bladeren werkt er toe mede, dat men overal bloempjes ziet. Keurig van vorm en maaksel zijn de afzonderlijke bloemen. De kelk bestaat uit een vijftal kleine blaadjes, die wit met rose getint zijn. Op den kelk volgen een vijftal ivoorwitte bloemblaadjes, die ieder afzonderlijk een soort schelpje vormen en te zamen een keurig napje. Daarbinnen zitten een groot aantal meeldraden, voorzien van zwarte helmknopjes. Van den stamper is, zoo oppervlakkig, weinig te zien. Wel lezen we uit een beschrijving dezer plant, dat de vrucht uit een bes bestaat, die min of meer gelijkt op een kleine, gele kruisbes, maar bessen zagen we aan onze plant nooit. De meeste bloempjes vallen na eenigen tijd af, terwijl het steeltje, dat het bloempje droeg, nog een tijdlang blijft staan.

De plant staat op een vochtige, koele plaats, eenigszins, doch zeer weinig in de schaduw der in de buurt staande boomen. Op warme, droge plaatsen wil de *Actinidia* minder goed voort. Men kan deze plant in den winter voortkweeken door rijp geworden hout tot stek te snijden, maar ook in den zomer door kruidachtig stek te nemen.

Ten slotte voegen we er nog aan toe, dat de bloemen dezer *Actinidia* een aangenamen geur verspreiden, dat er nog een paar andere soorten van *Actinidia* voorkwamen, die bij ons echter minder winterhard zijn gebleken en dat de plant door sommigen gerekend wordt te behooren tot de familie der Ternstroemiaceae, waartoe o.a. ook de *Camellia* en *Thea* (theestruik) en meer andere behooren, terwijl anderen de plant rangschikken onder de familie der Dilleniaceae. Dit laatste geldt als een bewijs, dat men het natuurlijke systeem nog niet gevonden heeft, en dat sommige planten nog altijd heen en weer reizen om een vast plekje te vinden in het natuurlijke stelsel.

A. F.

CRAMBE CORDIFOLIA.

WAT mag toch wel de reden zijn, dat enkele nieuwe planten als het ware stormenderhand haar weg vinden bij liefhebbers en kweekers, terwijl er zoo veel ouderen zijn, die men slechts hier en daar aantreft, hoewel zij dikwijls veel fraaier en voor meerderlei doeleinden geschikt zijn, dan de voorgaanden.

Wij hebben planten gekend, die korten tijd na de invoering overal werden aangetroffen; het eerste en tweede jaar roemde iedereen ze om strijd, het derde jaar begon deze en gene ze reeds los te laten en een paar jaar later waren zij weer verdwenen, omdat ieder door haar teleurgesteld was.

Met de *Crambe cordifolia* heeft juist het tegenovergestelde plaats. Deze wordt slechts zeer zeldzaam aangetroffen, hoewel zij reeds jaren bekend is; op een enkele buitenplaats of hier en daar in een botanischen tuin wordt zij gevonden; ieder die haar ziet, staat verbaasd over haar bloemenpracht en haar fraai voorkomen, wat niet wegneemt, dat zij toch niet verspreid raakte en slechts in enkele kweekers-catalogi wordt aangeboden.

Wijl het een plant is, bij uitstek geschikt voor buitenplaatsen en villatuinen, willen wij de aandacht eens op haar vestigen, overtuigd, dat ieder die haar aanschaut een werkelijk fraaie plant meer in zijn tuin zal hebben.

De *Crambe cordifolia* is een z.g.n. vaste-plant. Zij heeft een dikke wortelstok, die in de aarde overwintert en waaruit zij telken jare opnieuw ontspruit. Zij is al bijzonder gemakkelijk in de cultuur, daar zij, eenmaal geplant, zoo goed als geen zorgen meer vereischt. Daar zij volkomen winterhard is, is het onnoodig haar des winters te bedekken. Zij neemt vrij wel elken grond voor lief, doch groeit het liefst in een voedzamen, niet al te zwaren bodem, vooral leemgrond verkiest zij niet. In het voorjaar doet men goed, de aarde om de plant los te maken en ze flink met koe-gier te bemesten, daar zij een vrij groote vlucht neemt en dus heel wat voedsel aan den grond onttrekt. Zoo behandeld, zal zij zich prachtig ontwikkelen en de laatste weken van Juni en de eerste van Juli een fraai gezicht opleveren.

In het voorjaar ontspruiten eerst de bladeren: bij een flink exemplaar zijn die tamelijk groot, fraai hartvormig, blauwgroen, met min of meer ingesneden randen. Vooral het blauwe was maakt ze zeer mooi. Spoedig beginnen zich uit het bladrosset de bloemstengels te ontwikkelen, die een dikte van meer dan 2 c.M. kunnen bereiken. Deze forsche bloemstengels vertakken zich en vertakken zich weer, tot zij een dichte bos van stengeltjes vormen, somtijds meer dan twee Meter hoog. Iedere stengel en stengeltje eindigt in een tuiltje sneeuwwitte bloempjes, een doorsnede hebbende van nog geen centimeter, doch door de duizenden bloempjes, waarmede zij prijkt, maakt zij een allerliefst en schitterend effect. Staat deze plant geheel vrij, dan maakt zij op een afstand gezien geheel den indruk van een witte wolk, die door het minste windje wordt heen en weer bewogen. Het is dan een inderdaad prachtige plant, die niet nalaat op ieder, die haar ziet, indruk te maken. Van dichtbij verspreiden de bloempjes een zoeten honinggeur. Op de bloemen volgen kleine, ronde vruchtjes, die aanvankelijk donkergroen tegen het rijpen een geelgroene kleur verkrijgen.

De meeste voldoening zal deze plant geven, wanneer men ze vrij in het gazon kan plaatsen met een achtergrond van donkere Coniferen, waar dan de witte bloemenpracht mooi tegen uitkomt.

Ook gedurende haar bloeitijd eischt zij zeer weinig zorg, alleen moet men opletten, dat bij de krachtige bloemstengels een paar flinke stokken worden gezet, waar zij losjes aangebonden worden. Vergeet men dit, dan loopen zij gevaar bij zwaren regen of wind om te vallen, waardoor het geheel bedorven wordt.

De voortkweeking geschiedt zeer gemakkelijk, hetzij door ou-

dere planten vroeg in het voorjaar op te nemen en te scheuren, hetzij door zaden. De laatsten worden vroeg in het voorjaar uitgezaaid in een kouden bak en na opgekomen te zijn in kleine potjes opgepot.

Het is geraden de jonge plantjes in potten voort te kweken, in een kouden bak te overwinteren en pas het volgende voorjaar uit te planten.

Men ziet, dat de *Crambe cordifolia* een inderdaad zeer aanbevelenswaardige plant is.

Een andere soort van dit geslacht, ook wel waard gekweekt te worden, is de *Crambe filiformis*. Dit is een z.g.n. éénjarige plant, dus een plant, die in Mei gezaaid, den zelfden zomer bloemen en vruchten geeft om daarna af te sterven. Zij ontwikkelt zich dus zeer snel. De eenigszins draadvormige bloemstengels zijn zeer sterk vertakt en op de uiteinden dier takjes, die zoo dun als draden zijn, staan een aantal witte bloempjes, niet grooter dan ruim $\frac{1}{2}$ c.M. Ook deze bloempjes maken door haar groot aantal en vooral door de bijna onzichtbare stengeltjes, waar zij aan bevestigd zijn, een alleraardigst effect.

Een derde *Crambe*-soort, die meer algemeen bekend is, is de *Crambe maritima* of Zeekool. Deze wordt op enkele buitenplaatsen gekweekt en de gebleekte bladstelen leveren een lang niet te versmaden groente. Men kweekt deze soort op dezelfde wijze voort als de *Crambe cordifolia* en zet de planten op een daartoe bestemd rabat op een onderlingen afstand van ± 75 c.M. Zij verlangen een goed doorwerken, niet te zwaren, doch voedzamen grond. Reeds vroeg in het voorjaar, gewoonlijk begin Februari, kan men met het bleeken beginnen, door over de planten een z.g.n. zeekoolpot te zetten, een steenen pot 30 à 35 c.M. hoog, met een even groot doorsnede en een los deksel. De bladeren zullen zich in dezen pot ontwikkelen, waardoor de bladstelen lang worden en geelgeel blijven. Zijn zij groot genoeg, 15 à 20 c.M., dan worden zij afgesneden, zonder echter de plant te beschadigen. Ongeveer midden Maart neemt men de potten van de planten af om de dan ontspruitende bladeren te laten doorgroeien.

Een andere wijze van bleeken is door het z.g.n. aanaarden. Het wordt daartoe op iedere plant een laag losse aarde van ± 25 c.M. dikte gebracht, waarin zich dan de bladeren zullen ontwikkelen, die natuurlijk ook wit blijven. Door nu en dan wat aarde voorzichtig te verwijderen, overtuigen men zich of de stelen lang genoeg geworden zijn, waarna zij worden afgesneden en de plant opnieuw wordt aangeaard. Ook hier kan men tot half Maart doorgaan.

Bij het bleeken moet men goed toezien, dat geen licht bij de planten komt, zij kleuren dan dadelijk en verkrijgen een onaangename, bitteren smaak.

Het spreekt wel van zelf, dat men ook andere voorwerpen, maar hoog genoeg, over de planten kan heenzetten, wanneer men maar het licht volkomen afsluit.

De bereiding van Zeekool is zeer eenvoudig. Na afgewasht te zijn, worden de bladstelen in bosjes gebonden en zachtjes gekookt. Opgediend met boter en Pietersolie levert zij een smakelijken schotel.

Het bleeken van Zeekool is vooral voor dames, die buiten wonen in het voorjaar een aangename afwisseling en de door haar gekweekte stelen zullen hare echtgenooten zeker het lekkers smaken.

Ook als sierplant kan de *Crambe maritima* in aanmerking komen. Met haar blauwgroene bladeren maakt zij een aardig effect.

CRAMBE CORDIFOLIA ($\frac{1}{2}$ nat. grootte).